

“Azərbaycan Respublikasında bioloji müxtəlifliyin qorunmasına və davamlı istifadəsinə dair 2017–2020-ci illər üçün Milli Strategiya”nın təsdiq edilməsi haqqında

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN SƏRƏNCAMI

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının “Bioloji müxtəliflik haqqında” Konvensiyasının 6-cı maddəsinə uyğun olaraq **qərara alıram**:

1. “Azərbaycan Respublikasında bioloji müxtəlifliyin qorunmasına və davamlı istifadəsinə dair 2017-2020-ci illər üçün Milli Strategiya” təsdiq edilsin (əlavə olunur).

2. Bu Sərəncamın 1-ci hissəsi ilə təsdiq edilmiş Milli Strategiyanın həyata keçirilməsi üzrə əlaqələndirici orqan Azərbaycan Respublikasının Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi müəyyən edilsin.

3. Azərbaycan Respublikasının Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi Milli Strategiyanın həyata keçirilməsi ilə bağlı görülən işlər barədə ildə bir dəfədən az olmayaraq Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin.

4. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti bu Sərəncamdan irəli gələn digər məsələləri həll etsin.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 3 oktyabr 2016-cı il
№ 2358

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin
2016-cı il 3 oktyabr tarixli 2358 nömrəli Sərəncamı ilə
TƏSDİQ EDİLMİŞDİR

**Azərbaycan Respublikasında bioloji müxtəlifliyin qorunmasına və davamlı
istifadəsinə dair 2017-2020-ci illər üçün**

MİLLİ STRATEGİYA

1. Giriş

Təbii sərvətlərin qorunması və onlardan davamlı istifadə XXI əsrin ən mühüm və qlobal problemlərindən olmaqla, dövlətin həllini vacib hesab etdiyi prioritet məsələlərdən biridir. Təbii sərvətlərin ayrılmaz hissəsi olan bioloji müxtəliflik çox mühüm, lakin hələ də tam qiymətləndirilməmiş zəngin ehtiyat mənbəyidir. Son zamanlar planetimizdə antropogen fəaliyyət nəticəsində ekosistemlər deqradasiyaya uğramış, bir çox fauna növləri isə məhv olmuş və ya onların sayı kəskin surətdə azalmışdır. Bioloji müxtəlifliyin belə sürətli itkisi Yer kürəsini və bütövlükdə canlı aləmi ciddi təhlükədə qoymaqla, qlobal faciəyə səbəb ola bilər. Yer kürəsində bioloji müxtəlifliyi beynəlxalq əməkdaşlıq yolu ilə xilas etmək məqsədi ilə 1992-ci ilin iyun ayında Braziliyanın Rio-de-Janeyro şəhərində keçirilmiş "Yer kürəsi" sammitində Birləşmiş Millətlər Təşkilatının "Bioloji müxtəliflik haqqında" Konvensiyası imzalanmışdır. Azərbaycan Respublikası 2000-ci il 14 mart tarixində bu Konvensiyaya qoşulmuş və ondan irəli gələn öhdəliklərin milli səviyyədə yerinə yetirilməsi məqsədi ilə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2006-cı il 24 mart tarixli 1 368 nömrəli Sərəncamı ilə 2006-2010-cu illəri əhatə edən "Azərbaycan Respublikasında bioloji müxtəlifliyin qorunması və davamlı istifadəsinə dair Milli Strategiya və Fəaliyyət Planı" təsdiq edilmiş, nəzərdə tutulmuş tədbirlər uğurla icra olunmuşdur.

Belə ki, Fəaliyyət Planına uyğun olaraq, Azərbaycan Respublikasının "Qırmızı Kitab"ının I və II cildləri nəşr edilmişdir. Qafqazda nəslə kəsilmək təhlükəsi ilə üzləşmiş 5 fauna növünün (ayı, canavar, ceyran, qartal və bəbir) qorunmasını əhatə edən "Böyük beşlik" proqramı çərçivəsində Azərbaycan Respublikasının "Qırmızı Kitab"ına və Beynəlxalq Təbiəti Mühafizə İttifaqının "Qırmızı siyahısı"na daxil edilmiş, təbiətin nadir incisi olan bəbirlərin tarixi areallarında və məskunlaşdığı sahələrdə populyasiyalarını izləmə tədbirləri həyata keçirilmişdir.

Miqrasiya edən heyvan növlərinin nişanlanması üzrə tədqiqatların aparılması ilə əlaqədar Qızılağac Dövlət Təbiət Qoruğunun və Ağgöl Milli Parkının ərazisində üzərində Azərbaycan Respublikasının atributları əks olunmuş halqalar vasitəsilə quşların nişanlanması işi həyata keçirilmişdir.

Nadir və nəslə kəsilməmiş heyvan növlərinin reintroduksiyası layihələri çərçivəsində Şirvan Milli Parkında Avropada yeganə və ən böyük ceyran populyasiyasının sayı qısa müddətdə 4 min başdan 7 min başa qədər artmış və bu əhəmiyyətli növün arealı təbii yolla xeyli genişlənməmişdir. Ağgöl Milli Parkı, Qobustan-Cəngiçay vadisi, Acınohur-

Sarıca düzü ərazilərinə mərhələlərlə ceyran fərdlərinin buraxılması həyata keçirilmiş, 150 başdan artıq ceyran tarixi məskunlaşma arealına qaytarılmışdır.

Azərbaycan Respublikasının tarixi ərazilərində məskunlaşmış, lakin antropogen səbəblərdən kökü kəsilmiş fauna növlərinin bərpası məqsədi ilə 2012-ci ildən etibarən Avropa bizonunun ölkəyə reintroduksiya olunması istiqamətində işlərə başlanılmışdır.

2006-cı ildə qəbul olunmuş Fəaliyyət Planının əhatə etdiyi müddətdə Akademik Həsən Əliyev adına Azərbaycan Respublikası Zəngəzur Milli Parkının, Hirkan Milli Parkının və Zaqatala Dövlət Təbiət Qoruğunun əraziləri genişləndirilmiş, dövlət meşə fondu torpaqlarında Samur-Yalama Milli Parkı, Göygöl Dövlət Təbiət Qoruğunun bazasında və ona bitişik ərazilərdə Azərbaycan Respublikasının Göygöl Milli Parkı, Goranboy rayonunun inzibati ərazisində Korçay Dövlət Təbiət Qoruğu yaradılmışdır.

Zaqatala Dövlət Təbiət Qoruğu ilə Gürcüstan Respublikasının həmsərhəd ərazilərində vahid ekosistemin əhatə edilməsi məqsədi ilə Zaqatala Dövlət Təbiət Yasaqlığı yaradılmışdır. Eyni zamanda "Yanardağ" Dövlət Tarix-Mədəniyyət və Təbiət Qoruğu, "Keşikçidağ" Dövlət Tarix-Mədəniyyət Qoruğu, "Xınalıq" Dövlət Tarix-Memarlıq və Etnoqrafiya Qoruğu, "Atəşgah məbədi" Dövlət Tarix-Memarlıq Qoruğu, Naxçıvan Muxtar Respublikasının ərazisində Arpaçay Dövlət Təbiət Yasaqlığı və Lerik rayonu ərazisində Rvarud Dövlət Təbiət Yasaqlığı yaradılmışdır.

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının "Bioloji müxtəliflik haqqında" Konvensiyasının üzvü olan ölkələrin 2010-cu ildə Yaponiyanın Naqoya şəhərinin Aiçi Prefekturasında keçirilən 10-cu görüşü çərçivəsində 2011-2020-ci illər ərzində bioloji müxtəliflik sahəsində mühüm nəticələrə nail olmaq üçün əməkdaşlığın genişləndirilməsi, flora və faunanın qorunması və davamlı istifadəsi, bu sahədə qarşıya qoyulan məqsədə çatmaq üçün yenilənmiş milli strategiyalar hazırlanmasının vacibliyi vurğulanmışdır. Azərbaycan Respublikasında bioloji müxtəlifliyin dayanıqlılıq prinsipləri əsasında qorunması və səmərəli istifadəsi, həmçinin sözügedən Konvensiya üzrə qarşıda duran öhdəliklərin yerinə yetirilməsi məqsədi ilə "Azərbaycan Respublikasında bioloji müxtəlifliyin qorunması və davamlı istifadəsinə dair 2017-2020-ci illər üçün Milli Strategiya" (bundan sonra - Milli Strategiya) bu sahədə konkret addımlar atılmasına və müsbət nəticələr əldə edilməsinə yönəldilmişdir.

2. Milli Strategiyanın məqsədi

Milli Strategiyanın əsas məqsədi genetik ehtiyatlardan səmərəli istifadə, bioloji müxtəlifliyin qorunması və gələcək nəsillərə çatdırılması, yoxsulluğun aradan qaldırılması, ekoloji tarazlığın tənzimlənməsi, "yaşıl iqtisadiyyat"a keçidin təmin edilməsi, ekoloji təhsilin stimullaşdırılması, endemik flora və yerli fauna növlərinin bərpası, xüsusi mühafizə olunan təbiət əraziləri şəbəkəsinin təkmilləşdirilməsi, bioloji müxtəlifliyə təzyiqlərin azaldılması istiqamətində tədbirlərin həyata keçirilməsidir.

3. Milli Strategiyanın prioritet istiqamətləri

3.0. Milli Strategiyanın daxil olan prioritet istiqamətlər aşağıdakılardır:

3.0.1. bioloji müxtəliflik və ekosistem xidmətləri ilə bağlı əhalinin ekoloji maarifləndirilməsi üçün cəmiyyətdə ekoloji biliklərin geniş yayılmasının təmin edilməsi;

3.0.2. bioloji müxtəlifliyin monitorinqi sisteminin təkmilləşdirilməsi;

3.0.3. bioloji müxtəlifliyin, ekosistemin və genetik müxtəlifliyin bərpası və saxlanması;

3.0.4. xüsusi mühafizə olunan təbiət ərazilərinin səmərəli idarəedilmə sisteminin yaradılması və mövcud şəbəkənin genişləndirilməsi;

3.0.5. bioloji müxtəlifliyə mənfi təsirlərin azaldılması və bioloji müxtəlifliyin davamlı istifadəsi;

3.0.6. bioloji müxtəlifliyin davamlılığını təmin etmək məqsədi ilə bu sahədə normativ hüquqi bazanın təkmilləşdirilməsi;

3.0.7. milli və yerli səviyyədə bioloji müxtəlifliyin mühafizəsində ictimaiyyətin iştirakının artırılması;

3.0.8. bioloji müxtəlifliyin qorunması işlərinin icrasında birgə idarəçiliyin inkişaf etdirilməsi;

3.0.9. bioloji müxtəlifliyin qorunması və davamlı istifadəsi üçün adekvat resursların təmin edilməsi;

3.0.10. bioloji müxtəliflikdən istifadənin planlaşdırılması və idarə edilməsi üçün institusional potensialın gücləndirilməsi.

4. Milli Strategiyanın maliyyələşdirilməsi

4.0. Milli Strategiya çərçivəsində həyata keçiriləcək tədbirlərin aşağıdakı mənbələr hesabına maliyyələşdirilməsi nəzərdə tutulur:

4.0.1. dövlət büdcəsinin mərkəzləşdirilmiş xərclərində müvafiq dövlət qurumlarının xərclər smetasında ekoloji problemlərin həlli üçün nəzərdə tutulmuş vəsait;

4.0.2. ətraf mühitin mühafizəsi üzrə dövlət fondlarının vəsaiti;

4.0.3. mikrokreditlər;

4.0.4. beynəlxalq donorların və maliyyə qurumlarının qrantları.

5. Milli Strategiyanın icrası və ehtiyatların səfərbər edilməsi

Milli Strategiya Azərbaycan Respublikasında bioloji müxtəlifliyin qorunmasına və davamlı istifadəsinə dair Fəaliyyət Planı çərçivəsində keçiriləcək tədbirləri, icraya məsul dövlət orqanlarını, eləcə də icra müddətlərini müəyyən edir.

6. Azərbaycan Respublikasında bioloji müxtəlifliyin qorunmasına və davamlı istifadəsinə dair Fəaliyyət Planı

Sıra №-si	Tədbirin adı	Gözlənilən nəticələr	İcraçı orqanlar	İcra müddəti (illər üzrə)
1	2	3	4	5
6.1. Bioloji müxtəliflik və ekosistem xidmətləri ilə bağlı əhalinin ekoloji maarifləndirilməsi üçün cəmiyyətdə ekoloji biliklərin geniş yayılmasının təmin edilməsi				
6.1.1. 2020-ci ilədək bioloji müxtəliflik və ekosistem xidmətləri ilə bağlı məsələlərin təhsilin bütün pillələrində öz əksini tapması, lazımi resursların səfərbər edilməsi və müvafiq kadrların bilik səviyyəsinin artırılması				
6.1.1.1.	Təhsilin bütün pillələrində ətraf mühitin mühafizəsi, bioloji müxtəlifliyin qorunması, ekosistem xidmətləri ilə əlaqədar məsələlərin tədrisinin genişləndirilməsi	təhsilalanların ətraf mühitin mühafizəsi, bioloji müxtəlifliyin qorunması, ekosistem xidmətləri ilə bağlı bilikləri artacaqdır	TN, ETSN	2017-2020
6.1.1.2.	Dərs vəsaitlərində bioloji müxtəliflik və ətraf mühitlə bağlı məlumatlara daha geniş yer ayrılması	dərs vəsaitlərində bioloji müxtəliflik və ətraf mühitlə bağlı məlumatların dolğunluğu təmin ediləcəkdir	TN, ETSN	2017-2020
6.1.1.3.	Məktəblilərin ekoloji təhsilini və tərbiyəsini inkişaf etdirmək məqsədi ilə ekoloji təhsil mərkəzlərinin fəaliyyətinin dəstəklənməsi	ekoloji təhsil mərkəzlərinin fəaliyyətinin səmərəliliyi artacaqdır	TN, ETSN	2017-2020
6.1.1.4.	Bioloji müxtəlifliyin qorunması üzrə resurs, informasiya və təlim mərkəzlərinin yaradılması, insan resurslarının bilik və bacarıqlarının artırılması üçün texniki gücləndirilməsi	ətraf mühitlə əlaqəli sahələrdə fəaliyyət göstərən kadrların bilik və bacarıq səviyyəsi artacaqdır	TN, ETSN, KTN	2017-2020

6.1.2. Respublika ərazisində 2020-ci ilədək ekoloji turizm potensialının artırılması və mövcud potensialdan istifadə istiqamətində tədbirlərin gücləndirilməsi				
6.1.2.1.	Azərbaycan Respublikasının bioloji müxtəlifliyi və xüsusilə də milli parklar haqqında reklam-məlumat məhsullarının hazırlanması	milli parkların və bioloji müxtəlifliyin komponentləri təbliğ olunacaq, reklam məlumatları yayılacaqdır	ETSN, MTN, TN	2017-2020
6.1.2.2.	Xüsusi mühafizə olunan təbiət ərazilərinin turizm potensialı ilə bağlı məlumat bazasının genişləndirilməsi	respublika ərazisində daxili turizmin inkişafına xidmət edən və ekoturizm üçün müxtəlif imkanları əks etdirən məlumat bazası yaradılacaqdır	ETSN, MTN	2017-2019
6.1.2.3.	Təbiət abidələrinin inventarlaşdırılmasının həyata keçirilməsi	təbiət abidələrinin yenilənmiş siyahısı hazırlanacaqdır	ETSN, MTN	2017-2020
6.1.2.4.	Reklam xarakterli infoturların keçirilməsi	turoperatorlar üçün ekoloji turizm ilə bağlı müxtəlif turpaketlər hazırlanacaqdır	ETSN, MTN, TN	2017-2020
6.1.2.5.	Milli Parklarda ekoloji turizmlə məşğul olan turoperatorların müəyyən edilməsi, media nümayəndələri, yerli və xarici turistlər üçün infoturların keçirilməsi	bioloji müxtəliflik və ekosistem xidmətləri ilə əlaqədar məlumatlılıq artacaq, xüsusi mühafizə olunan təbiət ərazilərində müxtəlif turizm növlərinin inkişafı üçün geniş imkanlar yaranacaqdır	ETSN, MTN	2017-2020
6.2. Bioloji müxtəlifliyin monitorinqi sisteminin təkmilləşdirilməsi				
6.2.1.	Beynəlxalq təcrübəyə əsaslanan mütərəqqi üsullardan istifadə etməklə, monitorinq	bioloji müxtəlifliyin monitorinqi sisteminin təkmilləşdirilməsi	ETSN, AMEA, NRYTN, ABOEMDA	2017-2018

	sisteminin təkmilləşdirilməsi	ilə bağlı təkliflər paketinin icrası təmin ediləcəkdir		
6.2.2.	Bioloji müxtəliflik komponentlərinin mövcud vəziyyətinin qiymətləndirilməsi	bioloji müxtəliflik komponentlərinin mövcud vəziyyətinin qiymətləndirilməsi ilə bağlı ekoloji qiymətləndirmə sənədi hazırlanacaqdır	ETSN, AMEA	2017-2019
6.2.3.	Müasir monitoring metodikalarının işlənilib hazırlanması və tətbiq edilməsi	müasir monitoring metodikaları hazırlanacaqdır	AMEA, ETSN	2017-2020
6.2.4.	Bitki və heyvan növlərinin inventarlaşdırılmasının həyata keçirilməsi və elektron məlumat bazasının yaradılması	Azərbaycan Respublikasının fauna və flora növlərinin inventarlaşdırılması aparılacaq, vahid məlumat bazası yaradılacaqdır	ETSN, AMEA	2017-2020
6.2.5.	Bioloji müxtəliflik üzrə İnformasiya və Əvvəlcədən Xəbərdar etmə Sisteminin yaradılması	bioloji müxtəlifliyin itməsinin və azalma dərəcəsinin monitoringini aparan sistem yaradılacaqdır	AMEA	2017-2020
6.2.6.	Bioenerji resurslarının dəqiq uçotunun aparılması	bioenerji resurslarının səmərəli istifadəsi istiqamətində görülən işlər nəticəsində ümumi ekoloji tarazlıq təmin ediləcəkdir	ABOEMDA, ETSN	2017-2020
6.3. Bioloji müxtəlifliyin, ekosistemin və genetik müxtəlifliyin bərpası və saxlanması				
6.3.1. 2020-ci ilədək ətraf mühitin və bioloji müxtəlifliyin qorunmasının səmərəliliyinin artırılması				
6.3.1.1.	Azərbaycan Respublikasının daxili	sərhəd sularının, Xəzər dənizinin,	ETSN, AMEA, FHN, ARDNŞ,	2017-2020

	<p>sularında, sərhəd sularında və Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda bioloji müxtəliflik komponentlərinin idarə edilməsinin təkmilləşdirilməsi, sənaye və məişət tullantıları ilə çirklənmənin qarşısının alınması, böyük yaşayış məntəqələri ətrafındakı su hövzələrinin bioloji müxtəlifliyinin qorunmasına dair tədbirlərin hazırlanması və həyata keçirilməsi</p>	<p>daxili suların, o cümlədən göllərin çirklənməsi minimuma endiriləcək, idarəetmə və monitorinq sisteminin təkmilləşdirilməsi və zəruri elmi əsasların əldə edilməsi hesabına bioloji müxtəlifliyin səmərəli qorunması təmin ediləcəkdir</p>	<p>“Azərsu” ASC, MST ASC</p>	
6.3.1.2.	<p>Bioloji müxtəlifliyin davamlı inkişafına təsir edən amillərin öyrənilməsi, antropogen təsirlərə məruz qalan torpaqlarda meşəbərpa zonalarının və süni meşəliklərin yaradılmasına dair təkliflər hazırlanması və pilot layihələrin həyata keçirilməsi</p>	<p>meşələrin, otlaqların, su-bataqlıq ərazilərin səmərəli idarə olunması nəticəsində deqradasiyanın qarşısı alınacaq, bioloji müxtəlifliyin mühafizəsi və davamlı istifadəsi üçün təlimatlar və idarəetmə planları hazırlanacaqdır</p>	<p>ETSN, AMEA, KTN</p>	<p>2017-2018</p>
6.3.1.3.	<p>Otlaqların idarə olunmasında qabaqcıl təcrübənin tətbiqi və otlaq sahələrinin səmərəli idarə olunması məqsədi ilə tədbirlər görülməsi, idarəetmə planlarının hazırlanması və pilot layihələrin tətbiqi</p>	<p>yay və qış otlaqları haqqında dolğun məlumat bazası və xəritələr hazırlanacaq, pilot layihələrin nəticələrindən asılı olaraq geniş tətbiq ediləcəkdir</p>	<p>KTN, AMEA, ETSN</p>	
6.3.1.4.	<p>“Örüş, otlaq və biçənək</p>	<p>otlaq sahələrindən</p>	<p>KTN, ETSN,</p>	<p>2017-</p>

	sahələrinin istifadəyə və icarəyə verilməsi, habelə istifadə edilməsi Qaydaları”na əməl olunmasına dair nəzarət mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsi	təyinatı üzrə istifadə olunmasına, heyvandarlığın inkişaf etdirildiyi ərazilərdə otarma normalarına riayət olunacaqdır	YİH	2020
6.3.1.5.	Xüsusi mühafizə statusu olmayan, lakin həssas ekosistemlər kimi qiymətləndirilən ərazilərdən, nadir və azsaylı fauna və flora növlərinin yayıldığı ərazilərdən davamlı istifadə məqsədi ilə qabaqcıl təcrübənin tətbiqi və idarəetmə planlarının hazırlanması	xüsusi mühafizə statusu olmayan, lakin bioloji müxtəliflik baxımından xüsusi əhəmiyyət kəsb edən ərazilər idarəetmə planlarına və təlimatlara əsasən idarə olunacaqdır	AMEA, ETSN	2017-2020
6.3.1.6.	Meşə ilə örtülü ərazilərin inventarlaşdırılmasında və monitorinqinin aparılmasında müasir metodikanın tətbiqi	müasir metodlardan istifadə etməklə, meşələrin dəqiq statusu müəyyən ediləcək və meşə ilə örtülü sahələrin yeni xəritələri tərtib olunacaqdır	ETSN, AMEA	2017-2020
6.3.1.7.	Sərhədyanı ərazilərdə bioloji müxtəliflik komponentlərinin nadir növlərinin təbii bərpasının təmin edilməsi, qorunub saxlanması və onlardan davamlı istifadə olunması üçün təxirəsalınmaz tədbirlərin hazırlanması və həyata keçirilməsi	ağac və kolluqların növ müxtəlifliyinin idarə edilməsində səmərəlilik artacaqdır	ETSN, AMEA	2017-2020

6.3.2. 2020-ci ilədək aqrobioloji müxtəliflikdə irs sistemlərinin qorunub saxlanması, ev heyvanlarının və mədəni bitkilərin, o cümlədən iqtisadi və mədəni dəyəri olan cins və sortların genetik müxtəlifliyinin qorunması				
6.3.2.1.	Regionlar üzrə torpaq, iqlim şəraiti nəzərə alınmaqla növbəli əkin sistemindən və digər səmərəli aqrotexniki becərmə tədbirlərindən geniş istifadənin və ənənəvi yolla yaradılmış mədəni bitkilərin becərilməsinin təşviq edilməsi üçün zəruri tədbirlərin görülməsi	kənd təsərrüfatı sahələrində səmərəli aqrotexniki üsullardan istifadə ediləcəkdir	KTN, AMEA, ETSN	2017-2020
6.3.2.2.	Üzvi əkinçiliyin inkişaf etdirilməsi məqsədi ilə pilot layihələrin hazırlanması	pilot layihələrin nəticələri geniş tətbiq ediləcəkdir	KTN, AMEA, ETSN	2017-2020
6.3.2.3.	Şoran və təkrar şoranlaşmaya məruz qalmış torpaqların yuyulması və bu ərazilərdə şəraitə uyğunlaşmış ağac və kol cinslərindən ibarət meşəbərpa zonalarının və süni meşəliklərin yaradılmasına dair təkliflərin hazırlanması və pilot layihələrin həyata keçirilməsi, torpaqların əkin dövriyyəsinə qaytarılması məqsədi ilə meliorasiya işlərinin görülməsi	eroziyaya məruz qalmış sahələrdə aparılan səmərəli tədbirlər nəticəsində məhsuldarlıq artacaq və tarlaqoruyucu meşələr salınacaqdır	MST ASC, KTN, ETSN, AMEA	2017-2020
6.3.2.4.	Yüksək dağlıq ərazilərdə daxil olmaqla, kənd təsərrüfatı sahələrində üzvi gübrələrdən istifadə ilə bağlı layihələrin həyata	kənd təsərrüfatı sahələrində məhsuldarlıq artacaq və ekoloji təmiz məhsullar əldə olunacaqdır	KTN, ETSN, AMEA	2017-2020

	keçirilməsi			
6.3.2.5.	Qlobal iqlim dəyişikliyi fonunda ətraf mühitin əlverişsiz amillərinə qarşı davamlı olan ənənəvi bitki sortlarının və heyvan cinslərinin istifadəsinin genişləndirilməsi	ənənəvi bitki sortlarının və heyvan cinslərinin inventarizasiyası aparılacaq, pilot layihələrin nəticələri əsasında yeni və dolğun siyahılar hazırlanacaq, qabaqcıl təcrübə nümayiş etdiriləcəkdir	AMEA, KTN, ETSN	2017-2020
6.3.3. 2020-ci ilədək davamlı istifadə və mühafizə nəticəsində Azərbaycan Respublikası ərazisində nadir və nəslə kəsilməkdə olan flora və fauna növlərinin statusunun yaxşılaşdırılması				
6.3.3.1.	Nadir və nəslə kəsilməkdə olan bitki və heyvan növlərinin səmərəli mühafizəsini təmin etmək məqsədi ilə nəslə kəsilməkdə olan əhəmiyyətli növlərin qorunması tədbirlərinin təkmilləşdirilməsi	nadir və nəslə kəsilməkdə olan bitki və heyvan növləri tədqiq edilərək yenilənmiş siyahı "Qırmızı Kitab"ın 3-cü nəşrinə daxil ediləcəkdir	ETSN, AMEA, KTN	2017-2020
6.3.3.2.	"Qırmızı Kitab"ın hazırkı nəşrinə daxil edilmiş nəslə kəsilməkdə olan heyvan növlərinin mühafizəsi üçün yaşayış mühiti fraqmentasiyasının tədqiqi və vacib yaşama yerlərinin bərpası	yaşayış mühitinin fraqmentasiyası ilə bağlı dolğun məlumatlar əldə ediləcək və mənfəət təsirlərinin aradan qaldırılması üçün müvafiq tədbirlər görülməkdir	AMEA, ETSN	2017-2020
6.3.3.3.	Ölkə ərazisində nəslə kəsilməkdə olan bitki və heyvan növlərinin populyasiyalarının bərpası üçün tədbirlərin hazırlanması, reintroduksiya	nəslə kəsilməkdə olan və tarixən mövcud olmuş növlərin təbiətə qaytarılması üçün müvafiq tədbirlər, o cümlədən reintroduksiya	AMEA, ETSN	2017-2018

	layihələrinin həyata keçirilməsi	layihələri həyata keçiriləcəkdir		
6.4. Səmərəli idarə edilən xüsusi mühafizə olunan təbiət ərazilərinin yaradılması və mövcud şəbəkənin genişləndirilməsi				
6.4.1.	Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda və quru sahələrdə xüsusi mühafizə olunan təbiət ərazilərinin genişləndirilməsi	respublika ərazisində xüsusi mühafizə olunan təbiət ərazilərinin ümumi sahəsi genişləndiriləcək, quru ərazilərdə xüsusi mühafizə olunan təbiət ərazilərinin sahəsi 12 faizə, sahilyanı zonada isə 2 faizə çatdırılacaqdır	ETSN, YİH	2017-2020
6.4.2.	Xüsusi mühafizə olunan təbiət ərazilərinin idarə edilməsi sisteminin təkmilləşdirilməsi	dünya təcrübəsi nəzərə alınmaqla, xüsusi mühafizə olunan təbiət ərazilərinin idarə edilməsi işi təkmilləşdiriləcəkdir	ETSN	2017-2020
6.4.3.	Avropa Qonşuluq Siyasəti çərçivəsində "Zümrüd sahələr" in inkişaf etdirilməsi	xüsusi mühafizə olunan təbiət əraziləri "Zümrüd sahələr" şəbəkəsinə daxil ediləcəkdir	ETSN, AMEA	2017-2019
6.5. Bioloji müxtəlifliyə mənfi təsirlərin azaldılması və bioloji müxtəlifliyin davamlı istifadəsi				
6.5.1. 2020-ci ilədək bioloji müxtəlifliyə mənfi təsirlərin və təhlükələrin aradan qaldırılması və ekoloji vəziyyətin bioloji müxtəlifliyin davamlılığını təmin edəcək səviyyəyə çatdırılması				
6.5.1.1.	Bioloji müxtəliflik baxımından zəngin ərazilərdə mövcud və potensial mənfi təsirlərin qiymətləndirilməsi, bu təsirlərin qarşısının alınması və ya minimuma endirilməsi üçün zəruri tədbirlər	bioloji müxtəlifliyə yönəlmiş mənfi təsirlər tədqiq ediləcək və onlara qarşı zəruri adekvat tədbirlər görülməcəkdir	ETSN, AMEA, KTN	2017-2020

	planının hazırlanması			
6.5.1.2.	İqlim dəyişkənliyinə həssas ərazilərdə (su-bataqlıq, yüksək dağlıq ərazilər, Xəzər dənizinin sahil zolağı və s.) iqlim dəyişkənliyinin bioloji müxtəlifliyə təsirinin qiymətləndirilməsi və adaptasiya proqramlarının hazırlanması	müxtəlif ekosistemlərdə iqlim dəyişkənliyinin bioloji müxtəlifliyə təsiri qiymətləndiriləcək və əks tədbirlərin sayı artacaqdır	ETSN, AMEA, KTN	2017-2020
6.5.1.3.	Flora və faunanın invaziv növlərinin cari vəziyyətinin qiymətləndirilməsi, dəniz, quru, su-bataqlıq ekosistemlərində yayılma yollarının müəyyən edilməsi, ölkəyə daxil olmasının qarşısının alınması üçün nəzarət mexanizmlərinin, invaziv növlərin sayı və populyasiyaları barədə elektron məlumat bazasının yaradılması	invaziv növlərin sayı və populyasiyaları barədə elektron məlumat bazası hazırlanacaq, onların ölkəyə daxil olmasının qarşısının alınması üçün nəzarət mexanizmləri gücləndiriləcək və onlara qarşı mübarizə aparmaq üçün zəruri normativ hüquqi baza yaradılacaqdır	AMEA, ETSN, KTN	2017-2020
6.5.1.4.	Ekoloji və iqtisadi baxımdan ciddi mənfi təsir göstərən flora və faunanın invaziv növlərinin populyasiyalarının, vurduqları zərərin qiymətləndirilməsi və onlara qarşı mübarizə tədbirlərinin hazırlanması	invaziv növlərin idarə edilməsi üçün zəruri mexanizmlər işlənilib hazırlanacaqdır	AMEA, ETSN	2017-2020
6.5.1.5.	Kənd təsərrüfatı və məişət tullantılarından bioenerji alınması	araşdırma müsbət nəticə verəcəyi halda, kənd	AMEA, ETSN, KTN, ABOEMDA	2017-2020

	imkanlarının araşdırılması və həmin enerjidən istifadənin təşviq edilməsi	təsərrüfatı və məişət tullantılarından bioenerji alınacaq və bu enerjidən istifadə olunacaqdır		
6.5.1.6.	Bioloji müxtəlifliyin qorunması və təbii sərvətlərdən davamlı istifadə məqsədi ilə sənayenin "yaşıl iqtisadiyyat"a keçid potensialının qiymətləndirilməsi	beynəlxalq ekspertlərin köməyi ilə ilkin qiymətləndirmə sənədi hazırlanacaqdır	KTN, ETSN, YİH, bələdiyyələr	2017-2019
6.5.1.7.	Ekoloji təmiz kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalının geniş təşviqi	ekoloji təmiz kənd təsərrüfatı məhsullarının ümumi istehsal payı artacaqdır	KTN, ETSN, AMEA, SMPDK	2017-2020
6.5.2. Bioloji müxtəlifliklə bağlı təbii resursların və ekosistemlərin davamlı istifadəsi				
6.5.2.1.	Su bioloji resurslarının müasir ekoloji vəziyyətinin qiymətləndirilməsi, vətəgə əhəmiyyətli balıq növlərinin populyasiya dinamikasının öyrənilməsi, ov normalarının müəyyən edilməsi və akvakulturanın inkişaf etdirilməsi	Xəzər dənizində və daxili sularada iqtisadi cəhətdən əhəmiyyətli balıq ehtiyatlarının və tutum kvotalarının müəyyən edilməsi üçün elmi metodikalar hazırlanacaq, akvakulturanın inkişaf etdirilməsi üçün zəruri tədbirlər həyata keçiriləcəkdir	ETSN, AMEA	2017-2020
6.5.2.2.	Bioloji müxtəlifliyin səmərəli istifadəsi baxımından ovçuluğun inkişafı üzrə tədbirlərin hazırlanması və həyata keçirilməsi	ovçuluğun davamlı inkişafını təmin etmək üçün zəruri normativ hüquqi baza yaradılacaqdır	ETSN, MTN	2017-2019
6.5.2.3.	Yabanı dərman bitkilərinin qanunsuz toplanmasına və	yabanı dərman bitkilərinin xammalı yalnız lisenziya	ETSN, AMEA, KTN, SN, SMPDK	2017-2019

	satışına nəzarətin gücləndirilməsi və belə bitkilərdən davamlı istifadənin təmin edilməsi	almış fiziki və hüquqi şəxslər tərəfindən tədarük ediləcək, yabanı dərman bitkilərinin yığılması və istifadəsi üçün müvafiq qanunla müəyyən edilmiş qaydalar və təlimatlar hazırlanacaqdır		
6.6. Bioloji müxtəlifliyin davamlılığını təmin etmək məqsədi ilə bu sahədə normativ hüquqi bazanın təkmilləşdirilməsi				
6.6.1. Bioloji müxtəliflik və ekosistem xidmətlərinin davamlı istifadəsi ilə bağlı bioloji müxtəlifliyə birbaşa və yaxud dolaylı təsir göstərən qanunvericilik aktlarının təkmilləşdirilməsi				
6.6.1.1.	Mövcud normativ hüquqi bazanın təhlili, ölkənin götürdüyü beynəlxalq öhdəliklər nəzərə alınmaqla, qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı təkliflərin hazırlanması	mövcud qanunvericilik aktları və beynəlxalq proqramlarda ölkənin götürdüyü beynəlxalq öhdəliklər nəzərə alınmaqla, yeni qanunvericilik aktları qəbul ediləcəkdir	ETSN, MTN	2017-2020
6.6.1.2.	Bioloji müxtəlifliyə dair ölkə üzrə tədqiqatlar aparılması və növbəti Milli Hesabatın hazırlanması	“Bioloji müxtəliflik haqqında” Konvensiyadan irəli gələn öhdəliyin icrası olaraq, müvafiq hesabat təqdim ediləcək və bu sahədə aşkarlıq təmin olunacaqdır	ETSN	2018-2020
6.6.2. 2020-ci ilədək ölkənin bioloji müxtəlifliyinin genetik modifikasiya olunmuş bitkilərdən mühafizəsi məqsədi ilə bioloji təhlükəsizlik sisteminin formalaşdırılması				
6.6.2.1.	Birləşmiş Millətlər Təşkilatının “Bioloji müxtəliflik haqqında” Konvensiyasının	Kartagena Protokolunun icrası təmin ediləcəkdir	ETSN, AMEA, KTN	2017-2019

	Biotəhlükəsizliyə dair Kartagena Protokolunun icrasının təmin edilməsi üzrə tədbirlərin hazırlanması			
6.6.2.2.	Genetik modifikasiya olunmuş bitkilərlə mübarizə sahəsində dövlət qurumlarının əməkdaşlığının gücləndirilməsi	genetik modifikasiya olunmuş bitkilərin monitorinqi sahəsində dövlət qurumları arasında əməkdaşlıq ediləcəkdir	ETSN, KTN, AMEA, DGK	2017-2020
6.6.2.3.	Genetik modifikasiya olunmuş bitkilərin təyini üzrə akkreditasiya olunmuş laboratoriya şəbəkəsinin genişləndirilməsi	genetik modifikasiya olunmuş bitkilər üzrə ixtisaslaşdırılmış laboratoriyaların sayı artacaqdır	ETSN, KTN, AMEA, DGK SMPDK	2017-2020
6.6.2.4.	Respublikada genetik modifikasiya olunmuş bitkilərin dövriyyəsinin tənzimlənməsi üzrə müvafiq elmi-texniki potensialın, ixtisaslı mütəxəssis hazırlığının və müvafiq texniki infrastrukturun inkişaf etdirilməsi məqsədi ilə beynəlxalq əməkdaşlığın gücləndirilməsi	genetik modifikasiya olunmuş bitkilərin dövriyyəsinin tənzimlənməsi üzrə mütəxəssislərin sayı artacaqdır	KTN, ETSN, AMEA	2017-2020
6.6.3. Bioloji müxtəlifliyin qorunması üzrə normativ hüquqi aktların Avropa Direktivlərinə uyğunlaşdırılması				
6.6.3.1.	Bioloji müxtəliflik ilə bağlı normativ hüquqi bazanın təkmilləşdirilməsi və bu sahədə milli standartların beynəlxalq normativlərə	müvafiq normativ hüquqi bazanın təkmilləşdirilməsi yolu ilə zəruri addımlar atılacaqdır	ETSN, KTN, SMPDK	2017-2019

	uyğunlaşdırılması			
6.6.3.2.	Respublikanın bioloji müxtəlifliklə bağlı beynəlxalq təşəbbüslərə qoşulması üçün imkanların müəyyən edilməsi	müvafiq imkanlar müəyyən edilərək, onların tətbiqi ilə bağlı tədbirlər həyata keçiriləcəkdir	XİN, AMEA	2017-2020
6.7. Milli və yerli səviyyədə bioloji müxtəlifliyin mühafizəsində, habelə bu sahədə qərarların qəbul edilməsi prosesində Orxus Konvensiyasının tələblərinə uyğun ictimaiyyətin və vətəndaş cəmiyyətinin iştirak səviyyəsinin yüksəldilməsi				
6.7.1.	Təbii sərvətlərin mühafizəsi və istifadəsi ilə bağlı qərarların verilməsi və onların icrası zamanı gender bərabərliyi də nəzərə alınmaqla, ictimaiyyətin iştirakını tələb edən effektiv mexanizmlərin yaradılması	bioloji müxtəlifliyin mühafizəsi və davamlı istifadəsi, o cümlədən ətraf mühitlə bağlı digər vacib məsələlər üzrə qərarların verilməsi və icrası zamanı gender bərabərliyi nəzərə alınmaqla ictimaiyyətin iştirakı təmin ediləcəkdir	ETSN, AMEA, KTN	2017-2020
6.7.2.	Müxtəlif formalı ekoloji tərbiyə və maarifləndirmə klublarında ayrı-ayrı yaş qruplarının təbiətə marağının artırılması üçün müvafiq tədbirlərin hazırlanması	ekoloji klubların səmərəli fəaliyyətinə dair təkliflər hazırlanacaq, müxtəlif formatda müsabiqələr, sərgilər, görüşlər keçiriləcəkdir	ETSN, YİH	2017-2019
6.8. Bioloji müxtəlifliyin qorunması işlərinin icrasında birgə idarəçiliyin inkişaf etdirilməsi				
6.8.1. Bioloji müxtəlifliyin qorunması sahəsində aidiyyəti dövlət orqanları arasında əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi				
6.8.1.1.	Bioloji müxtəlifliyin qorunması sahəsində, o cümlədən ekoturizmin inkişafı, meşə massivlərinin salınması, yaşıllıqların yanğından mühafizəsi və erkən xəbərdarlıq sistemlərinin	aidiyyəti dövlət qurumları arasında əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi nəticəsində bioloji müxtəlifliyin qorunması ilə bağlı qərarlar qəbul olunacaq və vahid	ETSN, TN, KTN, FHN, AMEA, MTN, ARDNŞ	2017-2019

	yaradılması, otlaqların idarə edilməsi və digər məsələlər üzrə müxtəlif dövlət qurumları arasında əməkdaşlıq imkanlarının müəyyən edilməsi və təkliflərin hazırlanması	yanaşma tətbiq ediləcəkdir		
6.8.1.2.	Bioloji müxtəlifliyin mühafizəsi və davamlı istifadəsi ilə bağlı müxtəlif dövlət qurumları arasında ikitərəfli və çoxtərəfli əməkdaşlığın genişləndirilməsi	müvafiq sahədə əməkdaşlıq imkanları müəyyən edilərək, zəruri tədbirlər həyata keçiriləcəkdir	ETSN, TN, KTN, FHN, AMEA	2017-2019
6.8.2. Bioloji müxtəlifliyin qorunması məsələlərində qonşu ölkələrlə əməkdaşlığın gücləndirilməsi				
6.8.2.1.	Transsərhəd ekoloji problemlərin müəyyən edilməsi, qiymətləndirilməsi və həlli istiqamətində tədbirlərin həyata keçirilməsi	ekoloji araşdırmalar aparılaraq hesabatlar hazırlanacaq və problemlərin həlli istiqamətində əməkdaşlıq genişləndiriləcəkdir	XİN, ETSN	2017-2020
6.8.2.2.	Transsərhəd ekoloji problemlərin müəyyən edilməsi, qiymətləndirilməsi və həlli istiqamətində tədbirlərin həyata keçirilməsi	ekoloji araşdırmalar aparılaraq hesabatlar hazırlanacaq və problemlərin həlli istiqamətində əməkdaşlıq genişləndiriləcəkdir	XİN, ETSN	2017-2020
6.9. Bioloji müxtəlifliyin qorunmasının və davamlı istifadəsi üçün adekvat resursların təmin edilməsi				
6.9.1.	Bioloji müxtəlifliyin qorunması və səmərəli istifadəsinin təmin edilməsi üçün zəruri resursların qiymətləndirilməsi, təkliflərin hazırlanması və resursların səfərbər	bioloji müxtəlifliyin qorunması və səmərəli istifadəsi təmin ediləcəkdir	ETSN, KTN, AMEA	2017-2020

	edilməsi			
6.9.2.	Bioloji müxtəlifliyin qorunması məqsədi ilə regionlarda alternativ və bərpa olunan enerji mənbələrindən istifadənin genişləndirilməsi	regionlarda alternativ və bərpa olunan enerji mənbələrindən istifadə genişləndiriləcəkdir	ABOEMDA, ETSN	2017-2020
6.10. Bioloji müxtəliflikdən istifadənin planlaşdırılması və idarəedilmə imkanlarının gücləndirilməsi				
6.10.1. "Azərbaycan-2020: gələcəyə baxış" İnkişaf Konsepsiyasında nəzərdə tutulan məqsədlərə uyğun olaraq bioloji müxtəliflik üzrə fəaliyyətin planlaşdırılması				
6.10.1.1	"Bioloji müxtəliflik haqqında" Konvensiya ilə bağlı öhdəliklərin icrası üçün zəruri tədbirlərin müəyyən edilməsi və icrası	Konsepsiyanın bioloji müxtəlifliyin qorunmasına yönəldilmiş hədəflərinə tam nail olunacaqdır	ETSN	2017-2020
6.10.2. Bioloji müxtəlifliyin qorunması üzrə imkanların genişləndirilməsi				
6.10.2.1	Bioloji müxtəlifliyin qorunması üzrə imkanların genişləndirilməsi, mövcud və tələb olunan imkanların qiymətləndirilməsi, təkliflərin hazırlanması və müvafiq proqramlara salınması, bu istiqamətdə qeyri-hökumət təşkilatları ilə və beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlıq	bioloji müxtəliflik üzrə texniki, inzibati, maliyyə və insan resurslarının inkişafı təmin ediləcəkdir	ETSN	2017-2020
6.10.2.2	Bioloji müxtəliflik sahəsində fəaliyyət göstərən insan resurslarının bilik və bacarıqlarının yüksəldilməsində qeyri-hökumət təşkilatları ilə və beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlığın	bioloji müxtəliflik sahəsində kadr potensialının gücləndirilməsi üçün əməkdaşlıq imkanları müəyyənləşdiriləcək və müntəzəm olaraq birgə təlimlər təşkil ediləcəkdir	ETSN, AMEA	2017-2020

Akronimlər	
ETSN	Azərbaycan Respublikasının Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi
FHN	Azərbaycan Respublikasının Fövqəladə Hallar Nazirliyi
XİN	Azərbaycan Respublikasının Xarici İşlər Nazirliyi
KTN	Azərbaycan Respublikasının Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi
NRYTN	<i>Azərbaycan Respublikasının Nəqliyyat, Rabitə və Yüksək Texnologiyalar Nazirliyi</i> ^[1]
SN	Azərbaycan Respublikasının Səhiyyə Nazirliyi
TN	Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyi
MTN	Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi
DGK	Azərbaycan Respublikasının Dövlət Gömrük Komitəsi
SMPDK	Azərbaycan Respublikasının Standartlaşdırma, Metrologiya və Patent üzrə Dövlət Komitəsi
ARDNŞ	Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Şirkəti
ABOEMDA	Azərbaycan Respublikasının Alternativ və Bərpa Olunan Enerji Mənbələri üzrə Dövlət Agentliyi
AMEA	Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası
MST ASC	Azərbaycan Meliorasiya və Su Təsərrüfatı Açıq Səhmdar Cəmiyyəti
YİH	yerli icra hakimiyyətləri

[İSTİFADƏ OLUNMUŞ MƏNBƏ SƏNƏDLƏRİNİN SİYAHISI](#)

1. [7 avqust 2017-ci il tarixli 1574 nömrəli](#) Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı ("Xalq" qəzeti, 8 avqust 2017-ci il, № 170, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2017-ci il, № 8, maddə 1521)

[SƏRƏNCAMA EDİLMİŞ DƏYİŞİKLİK VƏ ƏLAVƏLƏRİN SİYAHISI](#)

^[1] [7 avqust 2017-ci il tarixli 1574 nömrəli](#) Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı (“Xalq” qəzeti, 8 avqust 2017-ci il, № 170, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2017-ci il, № 8, maddə 1521) ilə “Azərbaycan Respublikasında bioloji müxtəlifliyin qorunmasına və davamlı istifadəsinə dair 2017-2020-ci illər üçün Milli Strategiya”nın “6. Azərbaycan Respublikasında bioloji müxtəlifliyin qorunmasına və davamlı istifadəsinə dair Fəaliyyət Planı” hissəsinin 6.2.1-ci yarımbəndinin “İcraçı orqanlar” sütununda “RYTN” akronimi “NRYTN” akronimi ilə, “Akronimlər” hissəsində “RYTN – Azərbaycan Respublikasının Rabitə və Yüksək Texnologiyalar Nazirliyi” sözləri “NRYTN – Azərbaycan Respublikasının Nəqliyyat, Rabitə və Yüksək Texnologiyalar Nazirliyi” sözləri ilə əvəz edilmişdir.